JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kilpiö, Juha-Pekka

Title: Proosaa ja muita runoja

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Nihil Interit, 2020.

Rights: In Copyright

Rights url: http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en

Please cite the original version:

Kilpiö, J.-P. (2020, 26). Proosaa ja muita runoja. Tuli & Savu, (100), 4-5.
https://www.tulijasavu.net/2020/04/proosaa-ja-muita-runoja/

tuli&savu SUOMEN PARAS RUNOUSLEHTI.

Juha-Pekka Kilpiö

Proosaa ja muita runoja

28.4.2020 :: Artikkelit, nro 100, Pääkirjoitukset

Antti Nylén kertoo *Vihan ja katkeruuden esseissä* (2007) anekdootin Walter Paterin ja Oscar Wilden tapaamisesta. Pater lehteili hieman Wilden esikoisrunokirjaa ja suositteli sitten häntä siirtymään proosaan, jota arvosti korkeammalle, koska se on vaikeampaa. ”Anekdootin tulkinta ja opetus”, Nylén kirjoittaa, ”on seuraava: ’Ole aina prosaisti, runoilijanakin.’” Charles Baudelaire puolestaan vastaa hänelle *Välähdyksissä* (1887): ”Ole aina runoilija, prosaistinakin.”

On ilahduttavaa, että kotimaiseen kirjallisuuteen on viime vuosina ilmaantunut monenlaisia hybriditekstejä, eriasteisia sekoituksia muun muassa runosta, kerronnasta ja esseestä. Ne ovat epäilemättä yhteydessä fragmenttimuodosta löytyneisiin mahdollisuuksiin, sillä fragmentti voi sisältää aineksia kaikista kolmesta. Kuten Maria Matinmikon *Kolkassa* (2019) ilmoitetaan: ”Aivan kaikki on sekoitettu sinua varten.”

Tekstityyppien ja -lajien kombinatorisia mahdollisuuksia on silti odottamassa vieläkin runsaammin. Brenda Miller lanseerasi vuoden 2003 *Tell It Slant* -antologiassa osuvan termin *erakkorapuessee*. Hän tarkoittaa sillä tekstiä, joka on pohjimmiltaan essee mutta verhoutunut jonkin toisen tekstilajin kuoreen. Uudessa antologiassa *The Shell Game* (toim. Kim Adrian, 2018), joka kehittelee lajia edelleen, Cheyenne Nimes listaa erilaisia vaihtoehtoja kuoriksi: kiristyskirje, patenttihakemus, ruumiinavausraportti, sielunmessu, tilikirja, verivala… Mahdollisuuksia on myriadeittain. Mutta kuka risteyttäisi tekstuaalisesti harhaman ja hippogriipin?

Tuntuu muuten siltä, että moni tekijä, joka nykyään pyrkii mieluummin kohti *kirjoitusta* kuin mitään yhtä lajia, ammentaa vaikutteita Roland Barthesilta. Varsinkin Barthesin myöhäistuotanto yhdistelee teoriaa ja omaelämäkertaa niin, että ne ruokkivat toinen toistaan. Hengenheimolaisista voi mainita ainakin nämä (tai ehkä haluan vain nimetä viimeaikaisia suosikkejani): Dodie Bellamy, Wayne Koestenbaum, Sarah Manguso, Maggie Nelson (totta kai), Masha Tupitsyn ja Kate Zambreno.

Tämän *Tuli & Savun* aiheena ovat lajihybridit ja hybridilajit, toisin sanoen sellaiset teokset, jotka yhdistelevät eri lajeja, sijoittuvat lajien väliin tai muuten haastavat lajimäärittelyjä. Keskitymme erityisesti tekstilajien risteymiin ja niiden välisiin hämärävyöhykkeisiin mutta sivuamme myös tekstien yhteyksiä muihin moodeihin ja medioihin. Ole joskus intermedialisti, kirjailijanakin.

Riikka Simpura puntaroi esseessään hybridiyden käsitettä ja runon ja proosan

sekoittumista. Maaria Ylikangas jatkaa osin samasta aiheesta ja laajentaa käsittelyä esseen ja autofiktion suuntaan. Yhdysvaltalaisessa kirjallisuudessa näitä olennoi erityisen hienosti Kate Zambrenon tuotanto. On hauskaa, että saamme tehdä häntä tutummaksi Suomessakin: Riikka Ala-Hakulan haastattelussa Zambreno pohtii suhdettaan häilyviin lajityyppeihin ja niiden suhdetta häilyviin identiteetteihin.

Neljä esiintyvän runouden parissa toimivaa tekijää puolestaan kertoo työnsä lähtökohdista ja pyrkimyksistä sekä visioi — vai pitäisikö sanoa audioi? —, mitä esitys-, lava- ja äänirunous voisivat alkaneella vuosikymmenellä olla.

Tällä kertaa mukaan valikoitui erityisesti proosarunoutta, mutta kukin kirjoittaja käyttelee muotoa omalla tavallaan. Proosan graafinen hahmo antaa usein odottaa narratiivia, mutta vaihteeksi on hyvä tarkata, mitä muodostuu silloin, kun ei muodostu ilmikertomusta. Ja sekoittaa voi muutakin kuin lajeja: kieliä, kuten Ville Hytönen, tai kuvaa ja sanaa, kuten Derek Beaulieu.

Kaksi käännöstekstiä, Michelle Grangaud'n ja Bhanu Kapilin, ovat kumpikin omalla tavallaan fragmenttimuotoisia, mutta ne myös poikkeavat toisistaan huomattavasti ja muistuttavat, että fragmentti ei todellakaan ole yksi eikä jakamaton. Grangaud'n oulipolaiset mikrokertomukset (suom. Heta Rundgren) perustuvat tarkkaan tavurajoitteeseen, kun taas Kapililla (suom. Taneli Viljanen) eritoten virkkeiden ja kappaleiden välillä tapahtuu kummia.

Tässä numerossa alkaa lisäksi uusi palsta nimeltä Varjokaanon. Siinä nostetaan esiin kotimaisen runouden historiasta muodoltaan ja kieleltään omintakeisia teoksia, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet unohduksiin. Ensimmäisessä tekstissä Jouni Tossavainen kirjoittaa Erkki Lappalaisen tuotannosta, ja jatkoa seuraa. Jo vakiintuneella Tulilanka-palstalla, joka keskittyy tapahtumiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin, Tuomas Taskinen käsittelee galleriatilaan installoitua runoutta. Kritiikkiosastossa on samoin painotettu teoksia, jotka liikkuvat lajien välissä.

Seuraavan numeron aiheena ovat salakielet ja -kirjoitukset. Toivotamme hyvää kevättä ja antoisia lukuhetkiä *Tuli & Savun* parissa. Ole aina kirjoittaja, lukijanakin.

Juha-Pekka Kilpiö

Voit seurata tämän jutun kommentteja tilaamalla RSS-syötteen. Voit kirjoittaa kommentin tai tehdä paluuviittauksen omasta blogistasi.

KIRJOITTAJA

VIIMEISIMMÄT ARTIKKELIT